

Ymateb Cyngor Gofal Cymru i alwad y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol am dystiolaeth fel rhan o'r ymgynghoriad ar Fil Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru)

Cyffredinol

1. *A ydych yn credu y bydd y Bil, fel y'i drafftwyd, yn cyflawni'r nodau a ddatganwyd (sicrhau llesiant dinasyddion a gwella ansawdd gofal a chymorth yng Nghymru) a'r amcanion a nodwyd yn Adran 3 (paragraff 3.15) o'r Memorandwm Esboniadol? A oes angen deddfwriaeth i gyflawni'r nodau hyn?*
  - 1.1 Mae Cyngor Gofal Cymru (y Cyngor Gofal) yn croesawu amcanion bras y ddeddfwriaeth gyda'i ffocws ar ddiogelu'r cyhoedd drwy ddarparu gwasanaethau wedi'u rheoleiddio o ansawdd uchel a system o reoleiddio'r gweithlu sy'n cefnogi'r gweithlu i ymarfer yn effeithiol a diogel. Mae'r Cyngor Gofal bob amser wedi pwysleisio'r cyfrifoldeb sydd ar ddarparwyr gofal cymdeithasol a'r gweithlu i sicrhau gwasanaethau o ansawdd uchel gan argymhell yr egwyddor hefyd fod gan reoleiddio gyfraniad sylweddol i'w wneud o ran hyrwyddo a chefnogi darpariaeth o ansawdd uchel, yn ogystal â mynd i'r afael â meysydd ymarfer gwael.
  - 1.2 O ran rheoleiddio a datblygu'r gweithlu, credwn fod angen deddfwriaeth er mwyn cael pwerau newydd a fydd yn cefnogi'r gweithlu yn y sector ac i gefnogi'r broses o newid y Cyngor Gofal i fod yn Gofal Cymdeithasol Cymru. Mae llawer o'r ddeddfwriaeth yn ailddatgan prosesau a wneir gan y Cyngor Gofal ar hyn o bryd mewn perthynas â rheoleiddio'r gweithlu gofal cymdeithasol. Fodd bynnag, bydd y ddeddfwriaeth ychwanegol yn galluogi Gofal Cymdeithasol Cymru i gyflawni ei swyddogaeth gwella gwasanaethau newydd, sydd i'w groesawu gan y bydd yn sicrhau cydlyniant wrth sbarduno gwelliannau ar draws y sector.
2. *A oes unrhyw rwystrau posibl a allai ei gwneud yn anodd rhoi darpariaethau'r Bil ar waith ac, os felly, beth ydynt ac a yw'r Bil yn eu hystyried yn ddigonol?*
  - 2.1 Y prif rwystrau i sicrhau darpariaeth o ansawdd uchel yw'r pwysau ehangach ar y sector o ran y cynnydd mewn niferoedd a chymhlethdod anghenion ar adeg o bwysau sylweddol ar adnoddau. Nid yw'r rhain yn rhan o'r cwmpas rheoleiddio. Mae'r ddeddfwriaeth yn ceisio mynd i'r afael â'r materion hyn drwy ddarpariaeth ar gyfer gwell cynllunio a dadansoddi'r farchnad, ffocws ar ymarfer proffesiynol o ansawdd uchel a chydgyssylltu gweithgareddau gwella yn well er mwyn mynd i'r afael â blaenoriaethau cenedlaethol y cytunwyd

arnynt. Bydd meithrin cysylltiadau clir â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn allweddol i lwyddiant y ddeddfwriaeth hon, gyda rheoleiddio a gwella a datblygu gwasanaethau'n cael eu cysylltu â'i gilydd yn hytrach na bod yn weithgareddau ar wahân.

3. *A ydych yn credu bod unrhyw broblemau'n ymwneud â chydraddoldeb yn y darpariaethau presennol yn y Bil ar gyfer amddiffyn grwpiau gwahanol sy'n defnyddio gwasanaethau?*
- 3.1 Dylai'r ddeddfwriaeth gefnogi cydraddoldeb yn arbennig i'r grwpiau hynny sy'n dibynnu ar wasanaethau a ddarperir gan y sector gofal cymdeithasol. Rydym yn croesawu'r cyfeiriad clir at ddarparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg ac at grwpiau â nodweddion gwarchoddedig.
4. *A ydych yn credu bod unrhyw faterion o bwys wedi'u hepgor o'r Bil neu a oes unrhyw elfennau rydych yn credu y dylid eu cryfhau?*
- 4.1 Bydd y cwestiwn hwn yn cael ei ateb yn ein hatebion isod.
5. *A ydych yn credu y bydd unrhyw ganlyniadau anfwriadol yn deillio o'r Bil?*
- 5.1 O ran rheoleiddio gwasanaethau nid ydym yn rhagweld bydd unrhyw ganlyniadau anfwriadol er y bydd angen monitro effaith gweithredu'r ddeddfwriaeth yn ofalus i sicrhau nad oes canlyniadau negyddol ar gyfer sector sydd rywfaint yn ansefydlog ar hyn o bryd.
- 5.2 O ran rheoleiddio'r gweithlu, credwn y gall y manylion ar wyneb y Bil gyfyngu ar allu yn y dyfodol i ymateb i batrymau gwasanaeth newydd a grwpiau o'r gweithlu y byddai dulliau rheoleiddio eraill yn fwy priodol iddynt o bosibl.

Darpariaethau yn y Bil

6. *Beth yw eich barn am y darpariaethau yn rhan 1 o'r Bil ar gyfer rheoleiddio gwasanaethau gofal cymdeithasol? Er enghraifft, mabwysiadu model rheoleiddio sy'n seiliedig ar wasanaethau, ymgysylltu â'r cyhoedd, a phwerau i gyflwyno system sgorio fel rhan o'r drefn arolygu ac i godi ffioedd.*
- 6.1 Mae'r darpariaethau yn y Bil wedi'u cynllunio i wella tryloywder darpariaeth wedi'i rheoleiddio a gwella dealltwriaeth y cyhoedd o ddarpariaeth gofal cymdeithasol a'u cyfranogiad ynddo. Bydd gwella gwybodaeth y cyhoedd am y sector gofal yn ganolog i'r datblygiad hwn. Rydym yn ystyried y rhwymedigaeth i gynhyrchu adroddiadau blynyddol yn rhan o hyn, ac felly'n croesawu'r gofyniad hwn. Dylai dulliau o'r fath a weithredir ar y cyd â'r sector arwain at fwy o ddiogelwch i'r cyhoedd, atebolrwydd cyhoeddus, gwell dealltwriaeth o'r sector gofal ymhlith y cyhoedd, a dylai helpu i addysgu a galluogi unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau i wneud penderfyniadau am

eu gofal. Dylai hyn arwain at ddisgwyliadau uwch o'r ddarpariaeth gofal cymdeithasol drwy gydgyfrifoldeb ehangach am faterion ansawdd a diogelwch y ddarpariaeth.

- 6.2 Efallai y byddai'n briodol cael trefn ffioedd addas ar gyfer gweithgareddau rheoleiddio. Fodd bynnag, os yw casglu ffioedd yn arwain at gynyddu costau er mwyn adennill cost ffioedd neu os yw'r gost o gasglu ffioedd yn fwy na'r incwm a dderbynnir, efallai fod angen ailystyried defnyddio ffioedd.
7. *Beth yw eich barn am y darpariaethau yn rhan 1 o'r Bil ar gyfer rheoleiddio gwasanaethau cymdeithasol awdurdod lleol? Er enghraifft, ystyried y canlyniadau a gaiff defnyddwyr gwasanaethau wrth adolygu perfformiad gwasanaethau cymdeithasol, cynyddu cyfranogiad y cyhoedd, a gosod dyletswydd newydd ar wasanaethau gofal cymdeithasol i baratoi adroddiadau ar y farchnad leol.*
- 7.1 Mae'r cynnig i ganolbwyntio ar ganlyniadau i'w groesawu ar gyfer unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau a'r boblogaeth gyfan. Fodd bynnag, mae'r anhawster wrth ddiffinio a mesur canlyniadau ystyrllon yn ddjarhebol o broblematig ac yn dal heb ei brofi i raddau helaeth. Mae'r gofyniad bod gan wasanaethau statudol ddyletswydd i oruchwylio economi gofal cymdeithasol lleol i'w groesawu fel cam allweddol i gefnogi'r gwaith o gomisiynu gwasanaethau o ansawdd uchel. Mae data cadarn a dibynadwy yn allweddol i hyn. Rydym yn croesawu rôl Gofal Cymdeithasol Cymru yn hyn a'r gwaith sy'n cael ei wneud nawr i gryfhau'r data sydd ar gael a'r bwriad i gael gwybodaeth a thystiolaeth y gellir eu defnyddio i wneud penderfyniadau am y sector.
- 7.2 Weithiau gall iaith y Bil ymddangos yn draddodiadol o gymharu ag iaith Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru). Efallai y byddai'n briodol diwygio rhai elfennau ohono felly, er enghraifft, i adlewyrchu'r newid o 'wasanaethau' i 'ddarpariaeth'.
8. *Beth yw eich barn ynghylch y darpariaethau yn rhan 1 o'r Bil ar gyfer datblygu system i oruchwylio'r farchnad yn y sector gofal cymdeithasol? Er enghraifft, asesu cynaliadwyedd ariannol a chorfforaethol darparwyr gwasanaethau a pharatoi adroddiad ar sefydlogrwydd y farchnad yn genedlaethol.*
- 8.1 Fel y datganwyd uchod, mae goruchwylio'r farchnad ar lefel genedlaethol a lleol yn rhywbeth i'w groesawu, fel mae asesu sefydlogrwydd ariannol a chynaliadwyedd darparwyr. Fodd bynnag, efallai y bydd hi'n anodd sicrhau tryloywder o'r fath gan fod y sector mor gymhleth. Dim ond trwy gydweithio'n agos â darparwyr y mae'n bosibl sicrhau gwybodaeth ystyrllon ar lefel darparwyr unigol a chenedlaethol gan gydnabod bod tryloywder yn elfen allweddol o'r sector gofal cymdeithasol.

9. *Beth yw eich barn ynghylch y darpariaethau yn rhan 3 o'r Bil i newid enw a chyfansoddiad Cyngor Gofal Cymru gan roi'r enw Gofal Cymdeithasol Cymru arno ac ehangu ei gylch gwaith?*
- 9.1 Mae'r Cyngor Gofal yn croesawu'r egwyddor o newid cyfansoddiad y Cyngor Gofal i fod yn Gofal Cymdeithasol Cymru gyda chylch gwaith estynedig. O'r cychwyn cyntaf, mae'r Cyngor Gofal wedi gweithredu ar y sail bod cysylltiad cryf rhwng rheoleiddio'r gweithlu a datblygu'r gweithlu gofal cymdeithasol gyda'r naill weithgarwch yn cefnogi'r llall. Bydd yr elfennau ychwanegol, sef gwella gwasanaethau, ymchwil a gwybodaeth y cyhoedd yn dod ag ysgogiadau allweddol eraill i'r ymagwedd draws-sectorol, gydgysylltiedig at godi ansawdd y ddarpariaeth. Mae llawer o fanylion y cynnig heb eu penderfynu eto ac mae'n hanfodol sicrhau bod adnoddau yn cyd-fynd yn briodol â'r uchelgeisiau.
- 9.2 Mae'r Cyngor Gofal a llawer o'r rhanddeiliaid yn gofidio ein bod yn colli ein brand sy'n adnabyddus ac yn cael ei barchu yn y sector. Fodd bynnag, mae'r Cyngor Gofal yn edrych ymlaen at weithio gyda Llywodraeth Cymru a phartneriaid allweddol eraill i ddatblygu'r cynigion ar gyfer Gofal Cymdeithasol Cymru hyd eu rhoi ar waith o 2017 ymlaen.
10. *Beth yw eich barn ynghlŷn â'r darpariaethau yn rhannau 4-8 o'r Bil ar gyfer rheoleiddio'r gweithlu? Er enghraifft, y cynigion i beidio ag ehangu'r broses gofrestru i gynnwys categorïau newydd o staff, i gael gwared ar gofrestru gwirfoddol ac i gyflwyno gorchmynion gwahardd.*
- 10.1 Mae'r Cyngor Gofal yn falch fod y Bil yn darparu pwerau i ymestyn rheoleiddio i grwpiau eraill o weithwyr gofal cymdeithasol yn y dyfodol. Fodd bynnag, nid ydym yn siŵr o hyd a allai lefel y manylion am brosesau addasrwydd i ymarfer ar wyneb y Bil gyfyngu ar ystyriaeth bellach o ddulliau eraill o reoleiddio'r grwpiau hyn o weithwyr.
- 10.2 Rydym yn nodi bod yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cyfeirio at gostau ariannol fel y prif reswm dros beidio ag ymestyn cofrestru gorfodol. Felly, rydym yn awyddus i rannu'r gwaith a gwblhawyd gennym ar ddulliau eraill posibl o reoleiddio'r gweithlu sydd heb ei reoleiddio a allai ddarparu atebion economaidd ac ymarferol eraill. Yn ein hymateb i'r ymgynghoriad ar y *Papur Gwyn ar Ddyfodol Rheoleiddio ac Arolygu Gofal a Chymorth yng Nghymru*¹, bu i ni gynnig model trwyddedu o reoleiddio'r gweithlu galwedigaethol. Mae gan y system lawer o fanteision a gallai helpu i wireddu uchelgeisiau Llywodraeth Cymru yn y maes hwn.
- 10.3 Nodwedd allweddol y model hwn yw ei ffocws ar gefnogi gweithwyr gofal i ymarfer yn ddiogel ac effeithiol drwy ddarparu arweiniad a hyfforddiant achrededig, gan fynd i'r afael ag ymarfer gwael neu beryglus ar yr un pryd drwy ddileu'r gweithwyr hynny o'r gweithlu. Y cyflogwr yn bennaf sy'n gyfrifol am gamau disgyblu ac addasrwydd i ymarfer yn y lle cyntaf ac mae'n

---

¹ Llywodraeth Cymru, Medi 2013

hysbysu'r rheoleiddiwr am y canlyniad. Yna, gall y rheoleiddiwr ddileu trwydded y gweithiwr os nad yw ei waith yn bodloni'r safonau. Rydym yn amcangyfrif y dylai ffi flynyddol o oddeutu £25 y pen y gellid ei ddiynnu yn erbyn treth, dalu costau'r system hon ar gyfer y rheoleiddiwr. Mae mwy o wybodaeth am y model yn Atodiad 1.

- 10.4 Gofynnwn y dylid ystyried yn briodol caniatáu digon o hyblygrwydd mewn perthynas â'r darpariaethau addasrwydd i ymarfer yn y Bil er mwyn i'r Gweinidog, drwy Reoliadau, allu ymestyn y trefniadau rheoleiddio i grwpiau eraill o weithwyr trwy fodel rheoleiddio amgen, ar adeg lle byddai hynny'n briodol.
- 10.5 Yn ei ymateb i'r ymgynghoriad ar y Bil dywedodd y Cyngor Gofal, fel mwyafrif llethol yr ymatebwyr eraill, mai prin yw manteision cadarnhaol gorchmynion gwahardd neu gofrestri negyddol yn cael fawr o fantais gadarnhaol, ond bod iddynt lawer o elfennau negyddol. Er enghraifft mi fyddai'n cyflwyno costau sylweddol heb unrhyw incwm o ffioedd. Yn ogystal, bydd y ffocws ar ymarfer negyddol heb unrhyw fanteision fel cefnogi darpariaeth o ansawdd uchel a chydabod ymarferwyr o safon uchel. Mae barn y sector ar gofrestr negyddol wedi'i chydabod yn y Memorandwm Esboniadol hefyd². Nid ydym felly yn credu y byddai cofrestr negyddol yn darparu dull amgen hyfyw i Gofal Cymdeithasol Cymru yn hytrach na chofrestru gorfodol llawn.
- 10.6 Mae'r Cyngor Gofal yn cytuno nad yw dibynnu ar gofrestru gwirfoddol yn briodol, er bod adroddiadau gan weithwyr gofal a chyflogwyr sydd wedi cefnogi eu staff gofal i gofrestru yn dangos bod cofrestru gwirfoddol wedi darparu dull o gydnabod cyfraniad y gweithlu gofal. Fel y nodwyd uchod, credwn fod modelau eraill o reoleiddio trwyddedu ar gael i ddisodli'r dulliau gwirfoddol.
11. *Beth yw eich barn ar y darpariaethau yn rhan 9 o'r Bil i gyrrff rheoleiddio gydweithredu a chydweithio?*
- 11.1 Rydym yn croesawu'r cynigion yn y Bil sy'n ymwneud â chydweithredu a chydweithio a chredwn y byddant yn gwella'r gwaith cydweithredol cyfredol a wneir rhwng y Cyngor Gofal ac AGGCC.

Pwerau dirprwyedig

12. *Yn eich barn chi, a yw'r Bil yn cynnig cydbwysedd rhesymol rhwng yr hyn sydd wedi'i gynnwys ar wyneb y Bil a'r hyn y bydd is-ddeddfwriaeth a chanllawiau'n ymdrin â nhw?*
- 12.1 Er bod mwyafrif y Bil yn darparu lefel briodol o fanylion ar gyfer deddfwriaeth o'r fath rydym yn pryderu, fel y nodwyd yn ein hateb i gwestiwn 10 uchod, na lwyddwyd i sicrhau'r cydbwysedd hwn yn yr adrannau ar addasrwydd i

---

² Gweler tudalen 71

ymarfer, ac y gallai hyn gyfyngu ar allu Gofal Cymdeithasol Cymru i ddatblygu ymhellach yn y maes hwn ac i ystyried modelau rheoleiddio eraill yn y dyfodol.

- 12.2 Rydym yn ymwybodol bod llawer iawn o'r manylion yn deillio o'r ddeddfwriaeth ddrafft a baratowyd yn sgil canlyniad adolygiad Comisiwn y Gyfraith ar reoleiddio gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol yn Lloegr³, nad yw wedi dod yn gyfraith eto. Gallai hyn olygu na fydd Gofal Cymdeithasol Cymru yn gallu ymateb i newidiadau i ddulliau yn y DU o reoleiddio'r gweithlu, yn arbennig yn y sector gofal cymdeithasol, ac y gallai felly lesteirio cydweithio rhwng cyrff y DU yn y dyfodol.

Goblygiadau ariannol

13. *Beth yw eich barn chi am oblygiadau ariannol y Bil fel y'u nodir yn rhannau 6 a 7 o'r Memorandwm Esboniadol?*
- 13.1 Hoffai'r Cyngor Gofal wneud y pwyntiau canlynol ynglŷn â'r costau a amlinellwyd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.
- 13.2 Wrth edrych ar y costau o fodolau rheoleiddio'r gweithlu, mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddio ond yn ystyried y model cofrestru gorfodol presennol, gyda ffioedd uwch. Cyflwynodd y Cyngor Gofal costau ar gyfer model trwyddedu o reoleiddio'r gweithlu galwedigaethol, y cyfeirir atynt uchod (10.2). Ystyriwn hwn i fod yn fwy priodol ar gyfer rheoleiddio'r gweithlu gofal cymdeithasol sydd heb ei reoleiddio nawr yn y dyfodol. Mae'n nodadwy nad oes Asesiad Effaith Rheoleiddio wedi ei wneud ar y costau o gyflwyno'r ddarpariaeth gorchmynion gwahardd a gynhwysir yn y Bil.
- 13.3 Mae'r asesiad o gostau rheoleiddio hyfforddiant gweithwyr gofal cymdeithasol yn seiliedig ar gymhwyso'r model a ddefnyddiwyd ar gyfer hyfforddiant gweithwyr cymdeithasol. Mae natur hyfforddiant gweithwyr gofal cymdeithasol yn wahanol iawn gyda'r pwyslais yn awr ar ddysgu seiliedig ar waith. Hefyd, mae'r nifer o staff yn llawer mwy a gallai nifer y 'cyrsiau' sydd angen eu cymeradwyo fod yn llawer uwch. Mae'r Cyngor Gofal yn credu y bydd angen gwneud penderfyniadau ar fodel rheoleiddio hyfforddiant gweithwyr gofal cymdeithasol ar sail y defnydd mwyaf effeithiol o bwerau rheoleiddio yng nghyd-destun y strwythurau sicrhau ansawdd sy'n bodoli ar gyfer hyfforddiant gweithwyr gofal a'r adnoddau sydd ar gael i'w weithredu.
- 13.4 Mae gan Gofal Cymdeithasol Cymru gylch gwaith eang, ac er ei fod yn darparu cyfle i sicrhau mwy o gydlyniant a chyfeiriad strategol, bydd ei allu i gyflawni hyn yn dibynnu ar ymagwedd gynhwysfawr wedi'i chynllunio gyda chymorth ar draws sectorau. Er bod yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn nodi ystod o ffrydiau ariannu cyfredol, prin yw'r dystiolaeth ynglŷn â'r seilwaith sydd ei angen i gefnogi'r holl gylch gwaith arfaethedig a'r costau pontio. Mae'r Cyngor Gofal yn credu bod angen cynllunio'n ofalus iawn ar frys i sicrhau bod

---

³ Regulation of Health Care Professionals and Regulation of Social Care Professionals in England, Comisiwn y Gyfraith, Ebrill 2014

blaenoriaethau'n cael eu nodi cyn gynted â phosibl er mwyn sicrhau bod y rhaglen fwyaf effeithiol ar gael i'r sector, a bod modd cyflawni'r rhaglen hon o fewn yr adnoddau a nodwyd.

Sylwadau eraill

14. *A oes unrhyw sylwadau eraill yr hoffech eu cynnig ynglŷn ag adrannau penodol o'r Bil?*
- 14.1 Mae'r Cyngor Gofal yn croesawu'r Bil a'r cyfle pwysig y mae'n cyflwyno i gefnogi datblygiad y sector gofal cymdeithasol a'r gweithlu gofal cymdeithasol. Mae'n cynnig y posibilrwydd i Gymru wneud rhywbeth newydd a gwahanol fydd yn codi dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o'r sector gofal cymdeithasol. Bydd yn sicrhau bod Cymru mewn sefyllfa dda i ymateb i'r newidiadau a'r heriau sylweddol y bydd y sector gofal cymdeithasol yn eu hwynebu yn y degawd sydd i ddod.

Sut y gallai trwyddedu ehangu trefniadau rheoleiddio'r gweithlu gofal cymdeithasol mewn ffordd gost-effeithiol, drylwyr a llwyddiannus

Crynodeb Gweithredol

Rydym yn cynnig model rheoleiddio newydd i gefnogi'r gwaith o broffesiynoli'r gweithlu gofal cymdeithasol yng Nghymru er mwyn codi safonau ymarfer, cefnogi gweithwyr i ymarfer yn ddiogel a diogelu rhai o'r bobl sydd fwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas yn well. Rydym yn cynnig system drwyddedu sydd wedi llwyddo gyda grwpiau eraill o weithwyr medrus.

Manteision

- Mae trwyddedu yn darparu'r canlynol i weithwyr:
  - ~ mynediad i hyfforddiant achrededig i ennill cymhwyster gofynnol;
  - ~ cymorth, cyngor a gwybodaeth i allu cynnal ymarfer o safon.
- Rhagolygon gyrfa a delwedd well i'r gweithlu.
- Data am y gweithlu i gyflogwyr, Llywodraeth Cymru ac eraill.
- Mwy o sicrwydd a hyder i'r cyhoedd yn sgil mesurau diogelwch cryfach ac ansawdd y gweithlu.
- Bod yn gost-effeithiol a chymesur.
- Model rheoleiddio llwyddiannus, a ddefnyddir yn effeithiol gan y Gofrestr Diogelwch Nwy ac eraill dros flynyddoedd lawer.

Mathau o weithwyr y gellid eu trwyddedu

- Gweithwyr cartrefi gofal oedolion.
- Gweithwyr gofal cartref.
- Cynorthwywyr personol.

Elfennau trwyddedu allweddol

- Trwyddedu i gynnwys:
  - ~ gofyniad i ennill cymhwyster gorfodol – naill ai adeg y cais cychwynnol neu wrth adnewyddu bob tair blynedd;
  - ~ cytundeb i gydymffurfio â'r Côt Ymarfer;
  - ~ cylch trwyddedu tair blynedd;
  - ~ angen tystiolaeth o hyfforddiant a dysgu parhaus wrth adnewyddu.
- Camau disgyblu i gynnwys:
  - ~ cyflogwr yn ymchwilio i achos honedig o dorri'r Côt Ymarfer a hysbysu rheoleiddiwr y gweithlu am ei benderfyniad;
  - ~ penderfyniad y swyddog i ddileu neu gadw trwydded yr unigolyn;
  - ~ prosesau apelio mewnol ac allanol.
- Rôl y cyflogwr i gynnwys:
  - ~ darparu gwybodaeth reolaidd am y gweithwyr i reoleiddiwr y gweithlu;
  - ~ cefnogi'r broses o ennill cymwysterau a dysgu parhaus;

~ cynnal prosesau disgyblu ac atgyfeirio gweithwyr at reoleiddiwr y gweithlu.

Costau

- Ffi gofrestru flynyddol amcangyfrifedig o £25-£30 y flwyddyn, ar gyfer pob unigolyn cofrestredig (gostwng i £20-£24 ar ôl gostyngiad yn y dreth).
- Cynnydd posibl mewn costau hyfforddi.
- Effaith bosibl ar lefelau cyflogau o ganlyniad i broffesiynoli.

Sut y gallai trwyddedu ehangu trefniadau rheoleiddio'r gweithlu gofal cymdeithasol mewn ffordd gost-effeithiol, drylwyr a llwyddiannus

1. Cyflwyniad: y drafodaeth ar ehangu trefniadau rheoleiddio

- 1.1 Mae Cyngor Gofal Cymru (y Cyngor Gofal) wedi galw ers cryn amser am ffordd newydd o reoleiddio rhannau o'r gweithlu gofal. Yn ei *Bapur Gwyn ar Ddyfodol Rheoleiddio ac Arolygu Gofal a Chymorth yng Nghymru*⁴, dywedodd Llywodraeth Cymru ei bod wedi 'rhoi blaenoriaeth i broffesiynoli'r gweithlu gofal a chymorth'. Mae'r Cyngor Gofal yn ystyried mai rhan o'r agenda broffesiynoli hon yw ymestyn ei bwerau i godi safonau ymarfer i grwpiau eraill o'r gweithlu gofal cymdeithasol yng Nghymru. Yn ein hymateb i'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyn dywedwyd y canlynol:

"Felly, nid a ddylid rheoleiddio'r gweithlu ehangach yw'r mater i'w ystyried, ond yn hytrach bod yn barod i archwilio gwahanol fodelau rheoleiddio ar gyfer sicrwydd cyhoeddus a fyddai hefyd yn cefnogi'r ymgais i gael gweithlu cynaliadwy o safon uchel sy'n cael ei werthfawrogi".

- 1.2 Er mwyn diogelu unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau ac i godi safonau yn y gweithlu, credwn y dylid ymestyn pwerau'r Cyngor Gofal i gynnwys gweithwyr y mae cofrestru'n ddewisol iddynt ar hyn o bryd (gweler 2.3). Fodd bynnag, derbynnir hefyd na fyddai modd cynnal y drefn reoleiddio gyfredol, fel yr amlinellir yn 2.4 isod, pe byddai'n cael ei hymestyn, oherwydd y byddai'n rhy gostus. Cydnabyddir hefyd bod angen math gwahanol o fodel gwella'r gweithlu ar gyfer gweithwyr gofal cymdeithasol o gymharu â'r hyn sy'n bodoli ar gyfer rheolwyr gofal cymdeithasol a gweithwyr cymdeithasol, er mwyn adlewyrchu natur a chyflogau eu swyddi'n well.
- 1.3 Mae'r adroddiad hwn yn edrych ar fodel trwyddedu newydd ar gyfer codi safonau; y ffactorau allweddol sy'n sbarduno'r model hwn; modelau cymharol o sectorau eraill; model newydd arfaethedig ar gyfer y gweithlu gofal cymdeithasol a chostau cyffredinol model newydd. Mae'n datgan y canlyniadau allweddol a fyddai'n fuddiol i randdeiliaid amrywiol yn cynnwys y gweithwyr eu hunain, unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau a chyflogwyr.

2. Ymarfer cyfredol

- 2.1 Y Cyngor Gofal sydd wedi bod yn rheoleiddio'r gweithlu gofal cymdeithasol yng Nghymru ers ei sefydlu yn 2001. Mae ei bwerau rheoleiddio yn deillio o Ddeddf Safonau Gofal 2000. Rhoddwyd y rhain ar waith yn ymarferol drwy Reoliadau a Rheolau ar gyfer cofrestru a chamau disgyblu. Mae'r Cyngor yn cynnal Cofrestr o rai mathau o weithwyr gofal cymdeithasol. Gall ddileu pobl o'r Gofrestr drwy ei brosesau ymchwilio a gwrandawiadau pan fydd gweithwyr yn cael eu canfod yn euog o achos lle gwelir bod ymarfer y gweithwyr hyn yn ddiffygiol a'u bod wedi methu cynnal safonau y Côt Ymarfer ar gyfer Gweithwyr Gofal Cymdeithasol (y Côt Ymarfer). Ar ôl cael eu tynnu oddi ar y Gofrestr, ni all y bobl hyn weithio fel gweithwyr gofal cymdeithasol cofrestredig.

---

⁴ Llywodraeth Cymru, Medi 2013

2.2 Mae'n rhaid i'r grwpiau canlynol o weithwyr gofrestru ar hyn o bryd (nodir y dyddiad y daeth y gofynion cofrestru i rym):

- Myfyrwyr gwaith cymdeithasol (o 2004);
- Gweithwyr cymdeithasol (o 2005);
- Rheolwyr gofal preswyl plant (o 2007);
- Gweithwyr gofal preswyl plant (o 2008);
- Rheolwyr cartrefi gofal oedolion (o 2011);
- Rheolwyr gofal cartref (o 2013).

Gyda'i gilydd mae'r grwpiau hyn yn 16 y cant o'r gweithlu gofal cymdeithasol. Mae 84 y cant o weddill y gweithlu heb eu rheoleiddio. Maent yn cynnwys:

- Gweithwyr cartrefi gofal oedolion;
- Gweithwyr gofal cartref;
- Cynorthwywyr personol.

2.3 Ers 2005, mae cofrestru wedi bod yn wirfoddol i weithwyr cartrefi gofal oedolion a gweithwyr gofal cartref. Fodd bynnag, bydd Bil Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) yn cau'r gofrestr wirfoddol.

2.4 Mae'r un broses reoleiddio'n berthnasol i bob grŵp ar y gofrestr orfodol. Mae hyn yn cynnwys:

Cofrestru

Wrth wneud cais i gofrestru mae'n rhaid i ymgeisydd ddangos cymeriad da, ymddygiad da ac addasrwydd i ymarfer; tystiolaeth o'r cymhwyster gofynnol (wrth ymgeisio neu adnewyddu); cyflwyno'r ffi briodol a chytuno i gydymffurfio â'r Côd Ymarfer. Mae'n rhaid i'r cyflogwr gymeradwyo'r cais.

Bydd angen adnewyddu cofrestriad bob tair blynedd. Mae'n rhaid i unigolyn cofrestredig ddangos tystiolaeth o'r un elfennau ag uchod a'i fod wedi cwblhau 90 awr neu 15 diwrnod o hyfforddiant ôl-gofrestru a dysgu. Ac eithrio gweithwyr cymdeithasol, mae'n rhaid i'r cyflogwr gymeradwyo'r cais.

Os yw'r Cyngor Gofal yn penderfynu peidio derbyn y cais i gofrestru neu adnewyddu, bydd yr achos yn cael ei ystyried gan Bwyllgor Cofrestru.

Ymchwiliad a Gwrandawiadau

Pan dderbynnir honiad bod unigolyn cofrestredig wedi methu cynnal safonau'r Côd Ymarfer cynhelir ymchwiliad. Mae'r Cyngor Gofal yn gallu cynnal ymchwiliadau o'r fath fel y mae'n gweld yn angenrheidiol yn dibynnu ar amgylchiadau pob achos. Yn dilyn hyn efallai y bydd yr achos yn cael ei gau heb weithredu pellach, neu y bydd yr unigolyn cofrestredig yn cael cynnig y gallu i dderbyn ymgymeriad (amod/au ar ei gofrestriad), neu efallai y bydd yn cael ei ddileu o'r Gofrestr drwy gytundeb â swyddogion, neu y bydd yr achos yn cael ei atgyfeirio i'r broses wrandawiadau.

Mewn gwrandawriad gall unigolyn cofrestredig ymddangos gerbron pwyllgor cychwynnol, lle y gall gael ei wahardd dros dro o'r Gofrestr neu dderbyn amodau dros dro ar ei gofrestriad wrth i ymchwiliad gael ei gynnal. Mae gan bwyllgor gwrandawriad terfynol y gallu i geryddu, gwahardd, gosod amodau ar gofrestriad neu ddileu unigolyn cofrestredig o'r Gofrestr.

3. Ffactorau allweddol sy'n sbarduno model trwyddedu newydd

- 3.1 Un o'r ffactorau allweddol sy'n sbarduno model trwyddedu newydd yw'r dymuniad i allu diogelu'r bobl fwyaf agored i niwed mewn cymdeithas yn well. Amlygwyd yr angen hwn yn glir ar y cyfryngau, er enghraifft drwy raglen Panorama y BBC, *Undercover Care: The Abused Exposed* a oedd yn dangos henoed yn cael eu cam-drin mewn cartrefi gofal yn Lloegr. Mae ymchwiliadau eraill gam-drin a gynhaliwyd yn y gorffennol yn cynnwys ymchwiliad yr heddlu i gamdriniaeth mewn cartrefi gofal i oedolion yng Ngwent (Ymchwiliad Jasmine) a cham-drin pobl ag anabledau dysgu yn Ysbyty Winterbourne View yn Lloegr.
- 3.2 Mae'n dod yn fwy amlwg hefyd bod y gwaith sy'n cael ei wneud gan weithwyr cartrefi gofal oedolion a gweithwyr gofal cartref yn llawer mwy medrus ac arbenigol ei natur. Mae'n gofyn am arbenigedd a chymwysterau penodol gan fod gwaith yn cael ei ddirprwyo'n gynyddol gan weithwyr proffesiynol eraill. Amlygwyd hyn yn Adroddiad Ymchwiliad Cyhoeddus Ymddiriedolaeth Sefydliad GIG Canol Swydd Stafford ('Adroddiad Francis'). Roedd yr adroddiad yn argymhell hefyd y dylid cofrestru gweithwyr cymorth gofal iechyd yn Lloegr.
- 3.3 Gellir gweld yr awydd cynyddol i symud i ddarpariaeth gymunedol yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae gallu pobl i recriwtio eu cynorthwyr personol eu hunain drwy'r cynllun taliadau uniongyrchol yn cefnogi datblygiad model newydd. Bydd yn rhoi sicrwydd bod gweithwyr o'r fath yn cael eu hyfforddi ac yn gweithio i safonau penodedig.
- 3.4 Byddai codi safonau ledled y gweithlu yn helpu i godi statws y sector. Bydd hyn yn helpu i ddenu mwy o bobl i faes gofal cymdeithasol nad yw'n cael ei weld fel cyfle gyrfa deniadol ar hyn o bryd o reidrwydd. Gallai hyn helpu gydag anawsterau recriwtio a chadw gweithwyr.

4. Grwpiau posibl i'w cynnwys yn y model trwyddedu newydd

- 4.1 Amcangyfrifir bod tua 70,000 o weithwyr wedi'u cyflogi yn y sector gofal cymdeithasol ffurfiol yng Nghymru, gyda 11,000 o'r rheiny wedi'u cofrestru gyda'r Cyngor Gofal. Y gweithlu gofal cartref a'r gweithlu cartrefi gofal oedolion yw cyfran sylweddol o'r gweddill. Fodd bynnag, nid yw'r ffigur hwn yn cynnwys cynorthwyr personol, gweithwyr sector tai, gweithwyr hunangyflogedig neu weithwyr sy'n darparu gofal yn anffurfiol, a gallai'r rhain i gyd fod yn rhan o'r cynllun trwyddedu newydd.
- 4.2 Darperir amrywiaeth o ofal yn y sector, o ofal anffurfiol yn y cartref i ofal ffurfiol dwys a chymorth gan amrywiaeth o weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol. Mae rhai grwpiau eisoes yn cael eu rheoleiddio gan brosesau ffurfiol a chredwn y dylid mynd i'r afael yn briodol â grwpiau eraill yn y sector gofal ffurfiol drwy gyflwyno model newydd i gefnogi ymarfer o safon uchel.
- 4.3 Tra bod model newydd yn ceisio codi safonau ymarfer yn gyffredinol, gan ei fod yn berthnasol i bob gweithiwr gofal, dylai materion diogelu'r cyhoedd a risg bennu blaenoriaethau ar gyfer datblygu yn y dyfodol. Pan fydd y wladwriaeth neu ei hasiantaethau'n penderfynu pwy sy'n darparu gofal i unigolion, mae'r Cyngor Gofal yn credu bod dyletswydd ar y wladwriaeth i sicrhau bod yr unigolyn wedi derbyn hyfforddiant ac yn ddiogel i weithio. Pan fo unigolyn yn dewis ei ofal ei hun, dylai allu cael gafael ar y lefel uchaf o wybodaeth i'w gynorthwyo i wneud dewis priodol.

5. Y model trwyddedu mewn sectorau eraill

5.1 Mae'r Cyngor Gofal wedi ymchwilio i fodelau trwyddedu mewn sectorau eraill. Y modelau yr edrychwyd arnynt oedd:

- Cofrestr Diogelwch Nwy;
- Hyfforddwyr Gyrru Cymeradwyedig;
- Personau Cymwys Cymeradwyedig (rheoliadau adeiladu);
- Awdurdod y Diwydiant Diogelwch.

5.2 Nodweddion allweddol y modelau hyn yw eu bod yn cynnwys:

- Gofynion cymwysterau a chymeriad;
- Gofynion datblygu proffesiynol parhaus cyson;
- Cyngor a chymorth ar gyfer ymarfer;
- Cael gwared ar swyddogion mewn achosion addasrwydd i ymarfer;
- Mae dulliau apelio yn cydymffurfio ag Erthygl 6 y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol sef bod gan 'bawb hawl i wrandawriad teg a chyhoeddus o fewn cyfnod rhesymol o amser gan dribiwnlys annibynnol a diduedd'.

Yr hyn sy'n bwysig yw nad yw'r model yn cynnwys proses ddisgyblu ddrud a reolir gan reoleiddiwr y gweithlu. Yn hytrach, y cyflogwr sy'n gyfrifol am hyn, ac mae gofyn iddo ef hysbysu'r rheoleiddiwr am y canlyniad.

6. Y model trwyddedu arfaethedig ar gyfer gofal cymdeithasol

Trosolwg

6.1 Mae modelau trwyddedu fel y rhai a ddisgrifir uchod yn rhoi pwyslais mawr ar geisio cadw gweithwyr ar restr ffurfiol yn hytrach na gadael iddynt weithredu mewn economi gudd. Gwneir pob ymdrech i gefnogi gweithwyr i ymarfer yn ddiogel. Darperir arweiniad a chymorth. Annogir hyfforddiant achrededig a mynediad i adnoddau i gynnal ymarfer o safon i unigolion cofrestredig. Mae dileu o'r gofrestr yn cael ei weld fel y dewis olaf.

Credwn y gallai dull o'r fath weithio'n dda i weithwyr gofal. Maent yn cyflawni swydd fedrus lle mae diogelwch y cyhoedd o'r pwys mwyaf. Fel y nodwyd isod yn 9.1, bydd mabwysiadu'r model hwn yn dod â llawer o fanteision posibl i'r gweithlu, yn cynnwys hyfforddiant gwell a statws uwch.

6.2 Felly, rydym yn cynnig cyflwyno model trwyddedu ar gyfer grwpiau o weithwyr gofal wedi'u diffinio yng Nghymru. Er mwyn dod yn weithiwr gofal trwyddedig o dan system o'r fath byddai'n rhaid i unigolyn fod yn gymwysedig ac yn ymroddedig i ddatblygiad proffesiynol a dysgu parhaus. Pan fyddai pryderon ynghylch ymarfer gweithiwr, y cyflogwr fyddai'n bennaf gyfrifol am ymchwilio i faterion o'r fath, gan bennu camau gweithredu priodol a, lle bo'n briodol, atgyfeirio unigolion i reoleiddiwr y gweithlu.

Prosesau trwyddedu ac addasrwydd i ymarfer

6.3 Mae'r siartiau llif yn Atodiadau 2 a 3 yn amlinellu prosesau trwyddedu ac addasrwydd i ymarfer arfaethedig. Byddai'r broses drwyddedu yn cynnwys opsiwn i gyflogwyr lanlwytho llawer o wybodaeth am eu gweithwyr i reoleiddiwr y gweithlu yn rheolaidd. Byddai rheoleiddiwr y gweithlu'n anfon y wybodaeth hon at y gweithwyr i gael eu

cytundeb a'u cytundeb i gydymffurfio â'r Côt Ymarfer. Byddai gweithwyr yn cael eu trwyddedu am dair blynedd ac ar ddiwedd y tair blynedd byddai gofyn iddynt adnewyddu eu trwydded. Wrth adnewyddu, byddai gofyn iddynt gyflwyno tystiolaeth o hyfforddiant a dysgu a gwblhawyd ers trwyddedu. Pan na fyddai gan weithwyr y cymhwyster gofynnol wrth drwyddedu i gychwyn, byddent yn cael eu trwyddedu ar yr amod y byddent yn ei ennill erbyn y dyddiad adnewyddu cyntaf. Byddai'r broses hon yn cael ei rheoli gan swyddogion. Byddai prosesau apelio, at gorff annibynnol yn y pen draw, ar gael.

- 6.4 Mewn achos honedig o dorri'r Côt Ymarfer bydd gofyn i gyflogwr ymchwilio ac atgyfeirio'r mater i reoleiddiwr y gweithlu. Yna, byddai'n rhaid i swyddogion rheoleiddiwr y gweithlu benderfynu ar y gosb. Gallai hyn gynnwys dirymu trwydded gweithiwr i ymarfer. Byddai penderfyniad y swyddog yn seiliedig ar y wybodaeth a gyflwynwyd gan y cyflogwr, ac unrhyw wybodaeth ychwanegol ofynnol. Byddai proses apelio, yn cynnwys i gorff annibynnol, ar gael.
- 6.5 Byddai cyflogwyr yn gwneud cyfraniad allweddol i'r model newydd, o ran y cymorth maent yn ei ddarparu i'w gweithwyr a'u hymwneud â rheoleiddiwr y gweithlu. Er enghraifft, bydd gofyn iddynt:
- Ddarparu gwybodaeth reolaidd (bob chwarter, er enghraifft) am eu gweithwyr i reoleiddiwr y gweithlu;
  - Cefnogi cymhwyso, ôl-gofrestru a chyrhaeddiad dysgu;
  - Cynnal prosesau disgyblu mewn achos honedig o dorri'r Côt Ymarfer;
  - Atgyfeirio gweithwyr i reoleiddiwr y gweithlu;
  - Darparu gwybodaeth ddisgyblu i reoleiddiwr y gweithlu a chydweithio gyda'i brosesau.

Cyngor cyfreithiol

- 6.6 Mae'r Cyngor Gofal wedi cael cyngor cyfreithiol ar ddatblygu model trwyddedu. Roedd hyn yn cynnwys cyngor ar roi'r gallu i swyddogion ddileu trwydded gweithwyr ac a oedd hynny'n cydymffurfio ag Erthygl 6 y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol (yr hawl i dreial teg). Cadarnhaodd y cyngor y byddai hyn yn bosibl cyn belled bod y system yn cynnwys rhai darpariaethau, yn cynnwys, yn bennaf, proses apelio⁵.
- 6.7 Pe bai model newydd yn cael ei weithredu ar gyfer rhai grwpiau, y bwriad yw i reoleiddiwr y gweithlu weithredu dwy system wahanol yn gyfochrog. Byddai trwyddedu'n briodol i weithwyr medrus a chofrestru gorfodol yn briodol i swyddi

---

⁵Yn ôl cyngor cyfreithiol y Cyngor Gofal, er mwyn cydymffurfio â gofyniad y gyfraith gyffredin am degwch a defnydd posibl o Erthygl 6 mewn achosion mwy difrifol, byddai'n rhaid i'r system gynnwys darpariaeth ar gyfer:

- a. derbyn cyflwyniadau ysgrifenedig gan yr unigolyn cofrestredig
- b. canllawiau i ddangos sut i wneud penderfyniadau
- c. canolwyr medrus a phrofiadol i benderfynu achosion yn y lle cyntaf
- d. proses adolygu
- e. proses apelio gerbron beirniad sy'n annibynnol ar y sawl a wnaeth y penderfyniad gwreiddiol
- f. y potensial ar gyfer gwrandawriad llafar naill ai yn y lle cyntaf neu mewn apêl pan fo dadl ynghylch materion ffeithiol sy'n rhaid ei datrys drwy asesu hygredded tystion
- g. penderfyniadau ysgrifenedig digon manwl ym mhob cam.

gweithredol a rheolwyr. Mae cyngor cyfreithiol y Cyngor Gofal wedi cadarnhau bod hyn yn bosibl⁶.

Cymharu modelau'r DU

- 6.8 O ran modelau yng ngwledydd eraill y DU, mae'r Alban a Gogledd Iwerddon yn cofrestru gweithwyr cartrefi gofal oedolion a gweithwyr gofal cartref, yn ogystal â grwpiau eraill, gan ddefnyddio'r model rheoleiddio cyfredol. Yn Lloegr, mae'r Cyngor Proffesiynau Iechyd a Gofal wedi cynnig gweithredu cofrestru negyddol i weithwyr gofal cymdeithasol, gan gadw'r model cyfredol i weithwyr cymdeithasol. Nid ydym yn cefnogi'r cynnig sydd yn y Bil Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) i gyflwyno cofrestr negyddol o weithwyr gofal cymdeithasol. Mae tystiolaeth yn dangos mai ychydig o fanteision cadarnhaol sydd i orchmynion gwahardd neu gofrestri negyddol, a'u bod yn gallu creu llawer o anfanteision. Maent yn gostus iawn ac nid ydynt yn derbyn incwm o ffioedd. Nid yw canolbwyntio ar ymarfer negyddol yn cefnogi darpariaeth o ansawdd uchel nac yn cydnabod ymarferwyr o safon uchel. Mae llawer yn y sector gofal yn rhannu'r farn hon, a chydnabyddir hyn ym Memorandwm Esboniadol y Bil⁷.
- 6.9 Gellir ystyried y model arfaethedig fel dull ysgafnach sy'n bodoli rhwng y model rheoleiddio proffesiynol iechyd llawn, y mae Cofrestr y Cyngor Gofal yn seiliedig arno, a'r cynnig ar gyfer cofrestr negyddol. Credir ei fod yn briodol i weithwyr medrus a'i nod hefyd yw cefnogi ymarfer o safon uchel. Byddai trwyddedu'n cael ei gyflwyno mewn camau, a fyddai'n cael ei fonitro'n ofalus gydol y broses ddatblygu a gweithredu.

7. Costau posibl trwyddedu

Trosolwg

- 7.1 Byddai cyflwyno trwyddedu yn gallu arwain at gostau yn y tri maes:
- Costau hyfforddi i'r sector;
  - Costau cyflogau i weithlu trwyddedig;
  - Costau gweinyddu'r cynllun (cofrestru ac addasrwydd i ymarfer).
- 7.2 Amcangyfrifir bod gan dros 50% o'r gweithlu nad yw wedi'i reoleiddio y cymwysterau gofynnol. Byddai trwyddedu'n galluogi'r rhai nad ydynt wedi cymhwyso i ennill y cymhwyster o fewn y cylch trwyddedu tair blynedd cyntaf. Gellid lliniaru unrhyw gynnydd posibl mewn costau hyfforddi y gallai cyflogwyr orfod ei wynebu ar gyfer gweithwyr nad ydynt wedi cymhwyso drwy dargedu adnoddau hyfforddiant yn well ar gyfer y cymwysterau sy'n ofynnol ar gyfer trwyddedu ac nid ar gyfer ystod eang o gymwysterau fel sy'n digwydd ar hyn o bryd.
- 7.3 Er mwyn adlewyrchu natur fwy cymhleth ac amrywiol swyddi gweithwyr gofal cymdeithasol, ac i sicrhau gweithlu cymwys ac effeithiol yn y dyfodol, cydnabyddir yn gynyddol bod angen edrych ar fater cyflogau. Cydnabyddir yn gynyddol y bydd angen cyflog byw ar gyfer y gweithwyr hyn bellach a fydd ar lefel uwch na'r isafswm

⁶ Yn ôl cyngor cyfreithiol y Cyngor Gofal nid yw'r gyfraith yn atal creu math o reoleiddio ar wahân ar gyfer gweithwyr ail haen

⁷ Tud.71, Memorandwm Esboniadol, Bil Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru)

cyflog sylfaenol er mwyn darparu'r gweithlu cymwys y bydd ei angen ar gyfer y dyfodol.

- 7.4 Un o amcanion trwyddedu yw y byddai'n llai costus na'r prosesau cofrestru a disgyblu presennol. Byddai hyn yn cael ei alluogi drwy brosesau gweithredu electronig, er enghraifft, yn cynnwys cyflogwyr yn lanlwytho gwybodaeth am ymgeiswyr mewn swmp. Un o'r ffactorau allweddol sy'n penderfynu cost y model cofrestru gorfodol cyfredol yw cost prosesau disgyblu, yn cynnwys ymchwiliadau a gwrandawiadau. O dan y model trwyddedu y cyflogwr sy'n gyfrifol am gynnal ymchwiliad trylwyr. Dim ond penderfynu ar y gosb briodol sy'n rhaid i reoleiddiwr y gweithlu ei wneud. Aseswyd y model hwn i sicrhau arbedion ariannol sylweddol.

Costau amcangyfrifedig i reoleiddiwr y gweithlu

- 7.5 Bydd trwyddedu yn gofyn am gapasiti ychwanegol a chysylltiadau cydweithio agos â chyflogwyr. Mae'r gwaith wedi dechrau i gostio'r model yn seiliedig ar y gwasanaethau ar-lein cyfredol i sicrhau gwasanaeth rheoleiddio effeithiol, cymesur ac effeithlon. Er mwyn gwneud y broses ymgeisio mor syml a chost-effeithiol â phosibl, byddai gofyn i gyflogwyr uwchlwytho'r holl wybodaeth am y gweithlu yr un pryd, i gael ei brosesu gan staff rheoleiddiwr y gweithlu. Amcangyfrifir y bydd y broses ymgeisio yn costio £5-£7 yr unigolyn.
- 7.6 O ran gweithdrefnau disgyblu, byddai disgwyl i gyflogwyr reoli'r ymchwiliad a'r gwrandawriad. Yna, byddai'r canfyddiadau yn cael eu hanfon at reoleiddiwr y gweithlu er mwyn i swyddog benderfynu ar gosb briodol.
- 7.7 O ystyried canran yr achosion sy'n mynd trwy'r gweithdrefnau rheoleiddio llawn ar hyn o bryd a nifer y gweithwyr, amcangyfrifir y byddai modd adennill y costau hyn drwy ffi drwydded flynyddol o £25-£30 y pen. Fodd bynnag, byddai'n rhaid talu treth ar y ffioedd hyn a fyddi'n gostwng y ffi i £20-£24.

8. Goblygiadau ar gyfer y sector gofal anffurfiol

- 8.1 Er mwyn parhau i ddiogelu'r cyhoedd a darparu mesurau diogelwch i unigolion sy'n prynu eu gofal eu hunain, dylid darparu gwybodaeth gynhwysfawr a fyddai'n cynnwys rhestr o weithwyr sydd wedi colli eu trwydded, er mwyn helpu pobl i wneud penderfyniadau recriwtio diogel.
- 8.2 Gall gwybodaeth proffil uchel drwy gysylltiadau cyfryngau a gwasanaethau ddarparu arweiniad a chyingor ar brosesau recriwtio diogel hefyd. Yn ogystal, gallai gweithwyr neu eu cyflogwyr yn y sector gofal anffurfiol ddewis i fod yn rhan o'r cynllun. Byddai hyn yn eu galluogi i elwa ar y manteision hyfforddiant, canllawiau ac ati sydd ar gael i'r rhai sy'n rhan o'r cynllun.

9. Canlyniadau a manteision allweddol

- 9.1 Canlyniadau a manteision allweddol disgwyliedig trwyddedu:

I'r gweithlu

- Gweithlu hyfforddedig: byddai gofyn i bob gweithiwr ennill cymhwyster gofynnol gan sicrhau eu bod wedi'u hyfforddi i'r un safonau ac wedi ennill cymhwyster a

gydnabyddir gan reoleiddiwr y gweithlu. Gan y byddai ennill cymhwyster yn ofyniad i gael eich trwyddedu byddai hyn yn sicrhau mynediad i hyfforddiant achrededig i weithwyr.

- Cymhwysedd parhaus: bydd angen i weithwyr trwyddedig sicrhau bod eu hyfforddiant a'u datblygiad proffesiynol yn gyfredol a dangos tystiolaeth o hyn wrth adnewyddu. Byddai adnoddau yn cael eu darparu er mwyn cynnal ymarfer o ansawdd.
- Cymorth parhaus i weithwyr: y manteision 'tebyg i aelodaeth' i weithwyr trwyddedig fyddai: derbyn cymorth, cyngor a gwybodaeth gan reoleiddiwr y gweithlu i'w helpu gyda'u gwaith a'u hymddygiad, er enghraifft canllawiau ymarfer a chanllawiau ychwanegol ar faterion penodol e.e. cynnal ffiniau proffesiynol.
- Gweithwyr gofal eraill, e.e. darparwyr gofal anffurfiol: drwy naill ai ddewis trwyddedu eu hunain neu gael eu cyflogwr i'w trwyddedu byddant yn gallu manteisio ar hyfforddiant a chymorth parhaus arall fel yr amlinellwyd uchod.
- Rhagolygon gyrfa a delwedd well i'r gweithlu: bydd ei gwneud hi'n ofynnol i ennill cymhwyster a bod yn weithiwr trwyddedig yn gwella delwedd y gweithlu, a gallai leihau anawsterau recriwtio a chadw gweithiwr dros amser.
- Amddiffyniad gwell i'r gweithlu: dylai'r ffaith bod pawb yn weithwyr cymwys, yn gweithio i safonau penodol yn y Côt, ac yn derbyn canllawiau ymarfer ar sut i gyflawni eu swyddi, i gyd helpu i ddarparu strwythur i'r gweithlu ar y ffordd y mae disgwyl iddynt weithio, gyda'r nod o'u hatal rhag rhoi eu hunain neu eraill mewn perygl o niwed. Mae hefyd yn rhoi cyfrifoldeb ar gyflogwyr i sicrhau bod eu gweithlu'n cydymffurfio â'r strwythur hwn, gan ddarparu sicrwydd ychwanegol i weithwyr eu bod yn gallu ei gyflawni a chydymffurfio ag ef.

I gyflogwyr

- Data ar y gweithlu: drwy reoleiddio a chofnodi grwpiau ychwanegol o weithwyr, bydd rheoleiddiwr y gweithlu'n gallu darparu darlun llawnach, â mwy o wybodaeth am y gweithlu gofal cymdeithasol, i gyflogwyr, Llywodraeth Cymru a fydd yn helpu gyda gwaith cynllunio'r gweithlu a materion cysylltiedig.
- Recriwtio: bydd y ffaith bod rhaid i weithwyr fod wedi cymhwyso a bod gofyn iddynt barhau â'u dysgu a'u hyfforddiant at ddibenion trwyddedu yn rhoi sicrwydd i gyflogwyr o ansawdd eu hymarfer. Dylai'r manteision sy'n gysylltiedig â thrwyddedu arwain at ddelwedd well o'r gweithlu gofal cymdeithasol hefyd a ddylai yn ei dro ddenu mwy o bobl i'r sector, gan wella recriwtio ymhellach.
- Hyfforddiant: bydd y gofyniad i bob gweithiwr fod wedi cymhwyso yn golygu y bydd cyflogwyr yn gallu cael gafael ar hyfforddiant achrededig i'w gweithwyr.
- Gweithlu cynaliadwy: bydd cyflogwyr yn cael gweithlu sy'n gymwys, a fydd yn cael cymorth drwy eu haelodaeth drwyddedu i wella eu hymarfer, gan leihau problemau cadw gweithwyr.

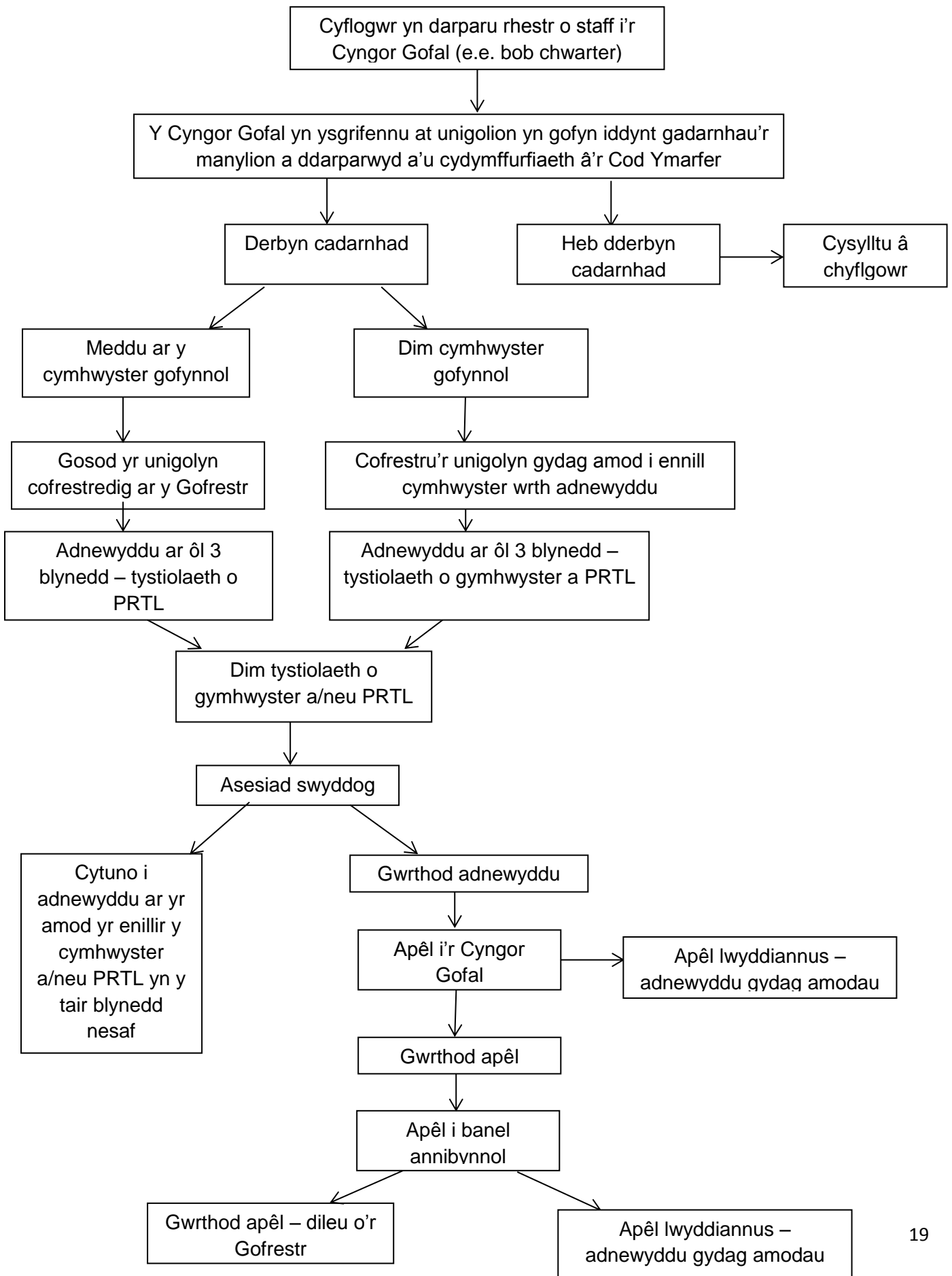
I unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau a'r cyhoedd

- Mwy o sicrwydd i'r cyhoedd: byddai trwyddedu gweithwyr cartrefi gofal oedolion a gweithwyr gofal cartref sy'n gweithio'n uniongyrchol â phobl agored i niwed mewn

cartrefi gofal neu yng nghartref yr unigolyn, ac sy'n gorfod cwblhau tasgau arbenigol yn gynyddol, yn rhoi sicrwydd bod y gweithwyr hyn yn gymwys a bod modd eu dwyn i gyfrif pe bai rhywbeth yn mynd o chwith. Mae'r un peth yn wir am fathau eraill o weithwyr gofal trwyddedig.

- Mwy o hyder i'r cyhoedd: byddai cael gweithlu atebol yn cynyddu hyder y cyhoedd yn y broses ac yn y gweithlu ei hun.
- Mwy o wybodaeth gyhoeddus: byddai unigolion yn gallu cael gafael ar wybodaeth am weithwyr sydd wedi colli eu trwydded er mwyn gwirio cyn recriwtio rhywun ar sail anffurfiol.
- Mesurau diogelwch cryfach: drwy reoleiddio mwy o weithwyr bydd modd atal y rhai sydd wedi methu cynnal y safonau gofynnol rhag gweithio drwy ddileu eu trwydded, gan wella'r diogelwch y gall rheoleiddio'r gweithlu ei roi i unigolion agored i niwed.
- Gofal a chymorth gwell: dylai nod trwyddedu, a'r canlyniadau a nodwyd uchod, arwain at a sicrhau'r canlyniad terfynol o wella ansawdd y gweithlu a fyddai'n arwain at ofal a chymorth gwell i unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau.

Proses drwyddedu newydd

Proses newydd addasrwydd i ymarfer

